

УДК 633.854.758

Фай А.Б., студент,
Науковий керівник – кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник **В.І. Макаєв**,
Глухівський агротехнічний інститут імені С.А.Ковпака Сумського НАУ

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКА В УКРАЇНІ

Проаналізовано шляхи підвищення врожайності соняшнику за рахунок застосування новітніх технологій вирощування та використання у якості посівного матеріалу гібридів

Ключові слова: технологія, соняшник, гібрид, сівоборот

В Україні, особливо у останні роки, намітилась тенденція до зростання посівних площ під соняшником, в 2013 році посіви соняшника займали площу близько 5,7 – 5,8 млн. га, а в 2011 році посівна площа складала 4 млн. га, що призвело до перенасичення сівозмін цією культурою. Часте повернення посівів, особливо соняшнику, на одне і те ж місце не тільки погіршує структуру і родючість ґрунту, а й призводить до поширення хвороб і шкідників, які знижують і погіршують якість насіння, особливо в роки з несприятливими погодними умовами.

Для України соняшник – дуже цінна технічна культура. Серед світових виробників Україна посідає провідне місце за валовим збором насіння соняшнику. Швидкі темпи росту споживання та потреби в рослинних жирах призвели до того, що в аграрному секторі України відбувся різкий перерозподіл посівних площ на користь групи олійних культур, де основну роль відіграє соняшник - одна з найбільш прибуткових та високоліквідних культур.

Соняшник швидко розповсюджується у північних та західних регіонах нашої країни, де раніше його вирощування стримувалося кліматичними умовами, відсутністю скоростиглих та ранньостиглих гібридів, проявом хвороб. Значно зросли площі вирощування соняшнику в Київській, Сумській, Вінницькій, Черкаській та на півночі Полтавської і Харківської областей. Перехід до вирощування соняшнику в північні зони, підвищує середню урожайність. Але це неможливо без використання нових стійких або толерантних сортів[1].

Нажаль різке збільшення посівів соняшнику, зумовило проявленню деяких проблем, які призводять до зменшення врожайності даної культури.

Причина зниження врожайності соняшнику полягає в тому, що

– часте повернення посівів на одне і те ж місце погіршує структуру і родючість ґрунту, та призводить до поширення хвороб і шкідників, які знижують і погіршують якість насіння, особливо в роки з несприятливими погодними умовами.

– застосування застарілих сортів соняшнику, недотримання технологій вирощування [2]

Одним із розв'язків проблеми підвищення врожайності соняшнику є використання високотехнологічних і високогетерозісних гібридів, які адаптовані до умов вирощування і стійкі до хвороб та шкідників. В даний час у реєстрі сортів України зареєстровано близько 200 гібридів соняшнику, рекомендованих для вирощування на території

ФАЙ А.Б., МАКАЄВ В.І.
ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКА В
УКРАЇНІ

України. Гібриди соняшнику дають урожай, який перевищує звичайні сорти на 10-15 %, але по олійності насіння дещо поступаються .

Існують так звані міжлінійні гібриди, що мають однакові висоту і діаметр кошиків. Крім того, вони одночасно зацвітають і дозрівають, що зручно для збирання. Досвідчені аграрії при виборі гібридів висувають безліч вимог до якості насіння: високий рівень врожайності, тривалість вегетативного періоду, технологічність, високе калібрування, стійкість до шкідників, хвороб і несприятливих погодних умов. При високому генетичному потенціалі насіння багатьох вітчизняних гібридів, без дотримання рекомендованої технології вирощування при розмноженні гібридів їх якість зводиться до мінімуму. Тому часто вітчизняні гібриди поступаються місцем закордонним. Основною перевагою зарубіжного насіння перед вітчизняними є калібрування, яка відіграє далеко не останню роль в одержанні високих результатів. Погано відкалібрований насіннєвий матеріал тягне за собою перевитрату насіння при посіві, нерівномірне дозрівання, несвоєчасне збирання і, як наслідок, недобір урожаю насіння з одиниці площі. Нажаль ціна закордонних гібридів дуже велика, але наші аграрії не можуть ризикувати і змушені закупати дороге імпортне насіння, вважаючи, що дорожче - значить краще. Дуже часто аграрії при цьому не отримують високий врожай, так як більшість імпортованих гібридів погано пристосовані до наших кліматичних умов, мають розтягнутий період вегетації, уражаються хворобами та шкідниками. Проти шкідників соняшнику, з яких є найбільш небезпечні дротяники, ложнопроволочники, жук-кравчик, соняшниковий вусач, соняшникова шипоноска, а також проти хвороб (склеротинії, або білої гнилі, та іржі застосовують агротехнічні, механічні та хімічні методи)[3].

Виробники насіння повинні розуміти, що відхилення від технології вирощування гібридів неминуче призведе до зниження ефекту гетерозису, недобору урожаю. Важливими складовими в технології вирощування соняшника є сорти, місце в сівозміні, раціональне поєднання механічних і хімічних способів боротьби з бур'янами, науково обгрунтоване використання добрив, своєчасна сівба в якісно підготовлений ґрунт, боротьба зі шкідниками і хворобами рослин, передзбиральна десикація, своєчасне збирання, післязбиральне очищення і сушіння насіння, раціональне комплектування машинних агрегатів та ефективне використання комплексів машин.

Окрім закордонних, українські аграрії користуються комплексами вітчизняних машин загального і спеціального призначення для вирощування та збирання соняшнику за відповідними технологічними лініями як:

1. Приготування і внесення добрив;
2. Основний обробіток ґрунту;
3. Передпосівний обробіток ґрунту і сівба;
4. Догляд за посівами;
5. Збирання і післязбиральна обробка врожаю.

Щоб галузь рослинництва була ефективною і рентабельною необхідно забезпечити аграріїв високоякісним посівним матеріалом гібридів соняшнику. Це можливо при дотриманні виробниками гібридів наступних умов:

- дотримання сівозміни, повернення на попереднє місце вирощування не раніше як через 7-8 років.
- дотримання технології вирощування (просторова ізоляції на ділянках гібридизації повинна становити не менше 1500 м;
- якісне калібрування насіння;
- інструктація насіння.

Новітні тенденції використання технологій та техніки для виробництва продукції АПК

Кращими попередниками соняшнику у більшості сільськогосподарських підприємств України є озима пшениця, зернобобові і кукурудза, а також ярові колосові культури.

Використання якісного посівного матеріалу дозволяє підвищити врожайність соняшнику на 20-35%.

Сівба - одна з найвідповідальніших операцій вирощування соняшнику. Від її своєчасного проведення в установлені агротехнічні строки і якості значною мірою залежить доля урожаю[4].

Висновок: Вирощування соняшнику має багато ключових моментів, на які обов'язково необхідно звертати увагу при плануванні вирощування та проведення агротехнічних заходів. Якщо аграрії нашої країни будуть додержуватись раціонального використання посівної площі, сівозмінної, всіх необхідних агротехнічних умов, щодо вирощування соняшнику, все це зумовить підвищення якості продукції, збільшення прибутку, зменшить негативний вплив на землю. Всі ці вимоги допоможуть зробити соняшник ще біль вигідною, конкурентно-спроможною культурою, яка допоможе розвивати нашу аграрну економіку.

Список літератури

1. <http://www.webfermerstvo.org.ua/roslynyctvo/problemy-znyzhennja-urozhajnist-sonjashnyku-i-ih-priodolenija.php>
2. <http://www.webfermerstvo.org.ua/roslynyctvo/problemy-znyzhennja-urozhajnist-sonjashnyku-i-ih-priodolenija.php>
3. <http://www.semagro.com.ua/info/tehnologija-viroshuvannja-sonjashnyku-410.html>
4. <http://semenalidery.com/archives/posevmat.html>

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВЫРАЩИВАНИЯ ПОДСОЛНЕЧНИКА В УКРАИНЕ

Фай А.Б., Макаєв В.И.

Проанализированы пути повышения урожайности подсолнечника за счет применения новейших технологий выращивания и использования в качестве посевного материала гибридов.

Ключевые слова: *технология, подсолнечник, гибрид, севооборот.*

THE TECHNOLOGICAL FEATURES OF GROWING SUNFLOWER IN UKRAINE

Fay A.B., Makayev V.I .

THE WAYS OF INCREASING THE YIELD OF SUNFLOWER BY USING THE INTENSIVE TECHNOLOGIES OF GROWING ARE ANALYSED AND USING HYBRIDS AS SOWING MATERIAL

key words: *technology, sunflower, hybrid, rotation*